C/2024/3415

2024 6 3

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Bendro 2023 m. apyvartoje buvusių apyvartinių taršos leidimų skaičiaus paskelbimas ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos, sukurtos Direktyva 2003/87/EB, rinkos stabilumo rezervo reikmėms

(C/2024/3415)

1. ĮVADAS

2015 m. Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė Sprendimą (ES) 2015/1814 ([1]) (RSR sprendimas), kuriuo Direktyva 2003/87/EB ([2]) (ATLPS direktyva) sukurtoje ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (ATLPS) sukuriamas rinkos stabilumo rezervas (RSR). Rezervo tikslas yra užtikrinti, kad ES anglies dioksido rinkoje nesusidarytų struktūrinis apyvartinių taršos leidimų perteklius. Dėl pertekliaus kyla susijusi rizika, kad ES ATLPS nebesiųs signalo investuotojams, kurio reikia, kad ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslo būtų siekiama ekonomiškai efektyviai. Taip pat siekiama padaryti ES ATLPS atsparesnę pasiūlos ir paklausos disbalansui ir taip sudaryti sąlygas ES anglies dioksido rinkai veikti sklandžiai. Rezervas pradėjo veikti 2019 m. sausio mėn.

Pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 4 dalį rezervo reikmėms Komisija kiekvienais metais paskelbia bendrą praėjusiais metais apyvartoje buvusių apyvartinių taršos leidimų skaičių. Šis skaičius nulemia tai, ar ATL pašalinami iš aukcionuose parduodamo kiekio ir perkeliami į rezervą, ar paimami iš rezervo ir parduodami aukcionuose. Taigi kasmetinis bendro apyvartoje esančių apyvartinių taršos leidimų skaičiaus skelbimas yra svarbus RSR ir ES ATLPS aspektas.

2023 m. gegužės 15 d. Komisija paskelbė, kad 2022 m. apyvartoje iš viso buvo 1 134 794 738 ATL ([3]). Todėl nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. į rezervą turėjo būti perkelti 272 350 737 ATL. 2023 m. sausio 1 d. nustojo galioti iš viso 2 515 135 787 rezerve buvę ATL.

Šiuo komunikatu aštuntą kartą skelbiamas bendras apyvartoje esančių (t. y. 2023 m. buvusių) ATL skaičius. Jame išsamiai išdėstoma, kaip atlikti skaičiavimai, ir nurodomas ATL, kurie bus perkelti į rezervą nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d., skaičius. Taip pat nurodoma, kiek rezerve buvusių ATL nustojo galioti 2024 m. sausio 1 d.

Komunikate pabrėžiami svarbūs RSR veikimo pakeitimai, padaryti pagal Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinį peržiūrėjus RSR sprendimą ([4]) ir ATLPS direktyvą ([5]), taip pat Reglamente (ES) 2023/435 ([6]) („REPowerEU“ reglamente), priimtame ES reaguojant į energetikos krizę, nustatyti pakeitimai.

([1]) 2015 m. spalio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas (ES) 2015/1814 dėl Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos rinkos stabilumo rezervo sukūrimo ir veikimo, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB (OL L 264, 2015 10 9, p. 1).

([2]) 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 96/61/EB (OL L 275, 2003 10 25, p. 32).

([3]) C/2023/2929, Komisijos komunikatas „Bendro 2022 m. apyvartoje buvusių apyvartinių taršos leidimų skaičiaus paskelbimas ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos, sukurtos Direktyva 2003/87/EB, rinkos stabilumo rezervo reikmėms“ (OL C 172, 2023 5 15, p. 1).

([4]) 2023 m. balandžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas (ES) 2023/852, kuriuo dėl apyvartinių taršos leidimų, perkeltinų į Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos rinkos stabilumo rezervą iki 2030 m., skaičiaus iš dalies keičiamas Sprendimas (ES) 2015/1814 (OL L 110, 2023 4 25, p. 21).

([5]) 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/959, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Sąjungoje, ir Sprendimas (ES) 2015/1814 dėl Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos rinkos stabilumo rezervo sukūrimo ir veikimo (OL L 130, 2023 5 16, p. 1).

([6]) 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1).

2. RINKOS STABILUMO REZERVO VEIKIMAS

RSR pradeda veikti automatiškai, kai tik bendras apyvartoje esančių ATL skaičius nebepatenka į nustatytą intervalą. Jei bendras apyvartoje esančių ATL skaičius viršija 833 mln. ribą, ATL atimami iš aukcionuose parduodamų ATL kiekio ir perkeliami į rezervą. Nustatyta, kad į rezervą perkeliama procentinė dalis yra 24 % bendro apyvartoje esančių ATL skaičiaus, kai šis skaičius viršija 1 096 mln. Kai bendras apyvartoje esančių ATL skaičius yra nuo 833 mln. iki 1 096 mln., į rezervą perkeliama dalis yra skirtumas tarp bendro apyvartoje esančių ATL skaičiaus ir 833 mln. Jei bendras apyvartoje esančių ATL skaičius yra mažesnis už 400 mln., 100 mln. ATL paimama iš rezervo ir parduodama aukcionuose. ATL perkeliami į rezervą arba iš jo paimami per 12 mėnesių. Nuo 2023 m. naikinami rinkos stabilumo rezerve esantys ATL, kurių skaičius viršija 400 mln. ribą.

Pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 5 dalį ir remiantis šiuo komunikatu, per dvylikos mėnesių laikotarpį, prasidedantį 2024 m. rugsėjo 1 d., į rezervą bus perkelta 24 % bendro 2023 m. gruodžio 31 d. apyvartoje buvusių ATL skaičiaus arba ATL skaičius, lygus skirtumui tarp bendro apyvartoje esančių ATL skaičiaus ir 833 mln. Atitinkamas ATL kiekis bus išskaičiuotas iš parduoti aukcionuose skirtų ES valstybių narių ir trijų Europos ekonominės erdvės narėmis esančių Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių (Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos) ATL kiekių, taip pat iš Jungtinės Karalystės aukcionuose parduoti skirto ATL kiekio, susijusio su elektros energijos gamyba Šiaurės Airijoje. Jie bus išskaičiuoti atsižvelgiant į šalių atitinkamas aukcionuose parduodamų ATL dalis.

Pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 5 dalį, apskaičiuojant atitinkamas dalis RSR reikmėms, iki 2030 m. gruodžio 31 d. nėra atsižvelgiama į ATL, kurie ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje paskirstomi solidarumo ir ekonomikos augimo tikslais ([7]).

„REPowerEU“ reglamentu iš dalies pakeista ATLPS direktyva, kad būtų galima nukrypti nuo RSR sprendimo 1 straipsnio 5a dalies ir 27 mln. RSR esančių nepaskirstytų ATL panaudoti Inovacijų fondo reikmėms. Jie bus išskaitomi iš bendro nepaskirstytų ATL, kurie kitaip per laikotarpį iki 2030 m. gruodžio 31 d. nustotų galioti, skaičiaus. Šis dalinis pakeitimas jau buvo įsigaliojęs prieš tai, kai 400 mln. ribą viršijantys rezerve esantys ATL 2024 m. sausio 1 d. nustojo galioti.

3. BENDRAS APYVARTOJE ESANČIŲ APYVARTINIŲ TARŠOS LEIDIMŲ SKAIČIUS

Pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 4 dalį, bendras apyvartoje esančių ALT skaičius konkrečiais metais „gaunamas iš sudėtinio apyvartinių taršos leidimų, suteiktų įrenginiams ir laivybos bendrovėms ir neperkeltų į rezervą laikotarpiu nuo 2008 m. sausio 1 d. iki tų konkrečių metų gruodžio 31 d. (įskaitant tuo laikotarpiu pagal Direktyvos 2003/87/EB 13 straipsnio 2 dalį ir per tą laikotarpį 2018 m. kovo 18 d. galiojančių apyvartinių taršos leidimų skaičių ir ES ATLPS įrenginių operatorių turimas teises naudoti tarptautinius kreditus), skaičiaus atėmus sudėtinį pagal ES ATLPS patvirtintų įrenginių ir laivybos bendrovių laikotarpiu nuo 2008 m. sausio 1 d. iki tų pačių metų gruodžio 31 d. išmestų teršalų tonų ir visų pagal Direktyvos 2003/87/EB 12 straipsnio 4 dalį panaikintų apyvartinių taršos leidimų skaičių“.

Trumpai tariant, su RSR veikimu susijęs bendras apyvartoje esančių ATL skaičius yra apskaičiuojamas pagal atnaujintą formulę:

Bendras apyvartoje esančių ATL skaičius = pasiūla – paklausa

Abu skaičiavimo elementai išsamiai aprašyti šiame komunikate. Visi pagrindiniai skaičiai apžvelgiami lentelėje dokumento pabaigoje.

Pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 4a dalį, aviacijos sektoriui suteikti ATL ir patikrintas aviacijos išmestų teršalų kiekis nuo 2024 m. sausio 1 d. bus įtraukiami apskaičiuojant 2024 m. bendrą apyvartoje esančių ATL skaičių.

Remiantis ATLPS direktyva, nuo 2024 m. sausio 1 d. į ES ATLPS įtraukiami vykdant jūrų transporto veiklą išmetami teršalai, o apskaičiuojant 2024 m. bendrą apyvartoje esančių ATL skaičių bus atsižvelgiama į laivybos bendrovių pasiūlą ir paklausą.

([7]) Pagal Direktyvos 2003/87/EB 10 straipsnio 2 dalies b punktą.

Pasiūla

ATL pasiūlą ES anglies dioksido rinkoje sudaro šie elementai:

— Iš ES ATLPS 2 etapo (2008–2012 m.) perkelti ATL ([8]), kurių skaičius siekia **1 749 540 826** ([9]).

— Nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. paskirstyti nemokami ATL, įskaitant iš naujiems rinkos dalyviams skirto rezervo (NER) paskirstytus ATL, t. y. **8 222 698 758** ATL ([10]).

— ATL, parduoti aukcionuose nuo 2013 m. sausio 1 d. ([11]) iki 2023 m. gruodžio 31 d., ir ATL, 2021–2023 m. panaudoti lankstumo reikmėms pagal Reglamento (ES) 2018/842 ([12]) (Pastangų pasidalijimo reglamentas) 6 straipsnį. Remiantis bendros aukciono platformos ir atitinkamų atskirų aukciono platformų aukcionų ataskaitomis ([13]), aukcionuose, įskaitant ankstyvuosius aukcionus, parduota **7 591 181 500** ATL. Prie šio skaičiaus pagal Pastangų pasidalijimo reglamento 6 straipsnio 2 dalyje nurodytą lankstumo priemonę ([14]) turi būti pridėta **21 641 364** ATL.

— ATL, pakeisti į pinigines lėšas programai „NER300“. Europos investicijų bankas iš viso į pinigines lėšas pakeitė **300 000 000** ATL.

— Tarptautinių kreditų, kuriais pasinaudota iki 2020 m. gruodžio 31 d. išmestam šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui kompensuoti, skaičius ([15]). Įrenginių išmetamiesiems teršalams kompensuoti panaudota **497 248 017** tarptautinių kreditų ([16]).

— Pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 4 dalį, į RSR perkelti ATL **į bendro apyvartoje esančių ATL skaičiaus apskaičiavimą nebeįtraukiami**.

([8]) ES ATLPS 2 etape (2008–2012 m.) išduoti ATL, kurių nebuvo atsisakyta siekiant padengti patikrintą išmestų teršalų kiekį arba kurie nebuvo panaikinti, ES ATLPS trečiojo etapo (2013–2020 m.) pradžioje buvo perkelti naudoti. Tie ATL buvo panaikinti ir tuo pačiu metu toks pat jų skaičius sukurtas 3 etape. Taigi, šis skaičius atitinka tikslų ATL, buvusių apyvartoje ES ATLPS 3 etapo pradžioje, skaičių.

([9]) COM(2015) 576 – Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai „Veiksmų klimato srityje pažangos ataskaita, apimanti ataskaitą dėl anglies dioksido rinkos veikimo ir ataskaitą dėl Direktyvos 2009/31/EB dėl anglies dioksido geologinio saugojimo peržiūros“.

([10]) Remiantis ES sandorių žurnalo 2024 m. balandžio 1 d. išrašu.

([11]) Šis skaičius apima ATL, parduotus per vadinamuosius ankstyvuosius aukcionus, t. y. ATL, kurie galiojo trečiuoju ATLPS etapu (2013–2020 m.), tačiau buvo parduoti aukcionuose iki 2013 m. sausio 1 d.

([12]) 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 OL L 156, 2018 6 19, p. 26.

([13]) Aukcionų ataskaitos: Europos energijos birža (EEX) ir Tarpžemyninė birža (ICE).

([14]) Reglamentu (ES) 2018/842 sukurta vienkartinė lankstumo priemonė, pagal kurią valstybės narės 2021–2030 m. gali kolektyviai panaikinti ne daugiau kaip 100 mln. ES ATLPS apyvartinių taršos leidimų, kad galėtų įvykdyti kiekviena savo išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslus pagal tą reglamentą. Lankstumas susijęs su valstybėmis narėmis, kurių tikslai gerokai viršija ES vidurkį ir jų ekonomiškai efektyvaus išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo potencialą, taip pat su valstybėmis narėmis, kurios 2013 m. pramonės įrenginiams nesuteikė jokių nemokamų ES ATLPS leidimų. Atitinkamos valstybės narės aukcionuose parduodamų ATL skaičius panaikinamas pagal Direktyvos 2003/87/EB 10 straipsnį. RSR reikmėms nustatant bendrą konkrečiais metais apyvartoje buvusių ATL skaičių, panaikinti ATL yra laikomi apyvartoje buvusiais ES ATLPS apyvartiniais taršos leidimais.

([15]) ES ATLPS ketvirtajame etape (2021–2030 m.) tarptautiniai kreditai negali būti naudojami kaip atitikties užtikrinimo priemonė.

([16]) Remiantis Europos Sąjungos sandorių žurnalo 2024 m. balandžio 1 d. išrašu. Čia nurodyti tik tarptautiniai kreditai, iškeisti į ES apyvartinius taršos leidimus trečiajame ES ATLPS etape (2013–2020 m.). Maždaug 1,1 mlrd. tarptautinių kreditų, kurie galėjo būti tiesiogiai naudojami kaip atitikties užtikrinimo priemonė ES ATLPS antrajame etape (2008–2012 m.), įtraukti į ATL, perkeltų iš antro etapo, skaičių.

Paklausa

ATL paklausą ES anglies dioksido rinkoje sudaro bendras patikrintas įrenginių išmestų teršalų kiekis nuo 2013 m. sausio 1 d. ([17]) iki 2023 m. gruodžio 31 d., t. y. **17 269 905 658** tonų ([18]), ir **668 272** ATL, panaikintų per šį laikotarpį pagal ATLPS direktyvos 12 straipsnio 4 dalį.

Bendras apyvartoje esančių ATL skaičius

Remiantis tuo, kas išdėstyta pirmiau, bendras 2023 m. apyvartoje buvusių ATL skaičius yra **1 111 736 535**.

Rinkos stabilumo rezervo ATL

Po to, kai 2023 m. sausio 1 d. tam tikras skaičius ATL nustojo galioti, rezerve liko 486 087 000 ATL.

Atsižvelgiant į pastarųjų metų komunikatus dėl bendro apyvartoje esančių ATL skaičiaus, į rezervą perkelti tokie ATL kiekiai:

— **231 874 266** ATL nuo 2023 m. sausio 1 d. iki 2023 m. rugpjūčio 31 d. ([19]);

— **90 783 578** ATL nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. ([20]).

2023 m. gruodžio 31 d. RSR buvo **808 744 844** ATL. Iš šio kiekio 27 mln. ATL buvo atidėti Inovacijų fondui pagal ATLPS direktyvos 10e straipsnio 4 dalį.

2024 m. sausio 1 d. **381 744 844** iš šių ATL nustojo galioti pagal RSR sprendimo 1 straipsnio 5a dalį. Rezerve yra likę **400 000 000** ATL.

4. **IŠVADA**

Pagal RSR sprendimą per 12 mėnesių nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. į rinkos stabilumo rezervą bus perkelta iš viso **266 816 768** ATL.

Kitais metais RSR reikmėms paskelbsimas bendras apyvartoje esančių ATL skaičius nulems rezervo veikimą nuo 2025 m. rugsėjo mėn. iki 2026 m. rugpjūčio mėn.

([17]) Dėl patikrinto išmestų teršalų kiekio 2008–2012 m. laikotarpiu (2 etapu) žr. 8 išnašą.

([18]) Bendras patikrintas išmestų teršalų kiekis grindžiamas 2024 m. balandžio 1 d. Europos Sąjungos sandorių žurnalo duomenų išrašu. Jį apskaičiuojant atsižvelgta į patikrintą išmestų teršalų kiekį, apie kurį pranešta iki 2024 m. kovo 31 d., t. y. iki ES ATLPS ataskaitų teikimo termino. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, apie kurį pranešta po tos datos, į sumą neįskaičiuotas.

([19]) C/2022/2780 – Komisijos komunikatas „Bendro 2021 m. apyvartoje buvusių apyvartinių taršos leidimų skaičiaus paskelbimas ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos, sukurtos Direktyva 2003/87/EB, rinkos stabilumo rezervo reikmėms ir 2013–2020 m. laikotarpiu nepaskirstytų taršos leidimų skaičiaus paskelbimas“, 2022/C 195/02 (OL C 195, 2022 5 13, p. 2). Komunikato klaidų ištaisymas – C(2022) 4874. Kaip nurodyta šio komunikato 5 punkte, nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. iki 2023 m. rugpjūčio 31 d. į RSR numatyta perkelti 347 811 404 ATL. Su laikotarpiu nuo 2023 m. sausio 1 d. iki rugpjūčio 31 d. susijęs kiekis yra 231 874 266 ATL.

([20]) Pirmiau nurodytas komunikatas C/2023/2929. Kaip nurodyta šio komunikato 4 punkte, nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. į RSR numatyta perkelti 272 350 737 ATL. Kiekis, susijęs su laikotarpiu nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki gruodžio 31 d., buvo 90 783 578 ATL.

APŽVALGA

Pasiūla	
a) Iš antrojo etapo (2008–2012 m.) perkelti ATL	1 749 540 826
b) Nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu nemokamai paskirstyti ATL, be kita ko, iš naujiems rinkos dalyviams skirto rezervo	8 222 698 758
c) Nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. aukcionuose, įskaitant ankstyvuosius aukcionus, parduoti ATL	7 591 181 500
d) ATL, 2021–2023 m. panaudoti lankstumo reikmėms pagal Reglamento (ES) 2018/842 6 straipsnį	21 641 364
e) Į pinigines lėšas programai „NER300“ pakeisti ATL	300 000 000
f) Tarptautinių kreditų, kuriais pasinaudota iki 2020 m. gruodžio 31 d. išmestam šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui kompensuoti, skaičius	497 248 017
Iš viso (pasiūla)	18 382 310 465
Paklausa	
a) Patikrintas nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. stacionarių įrenginių, kuriems taikoma ES ATLPS, išmestas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis (tonomis)	17 269 905 658
b) Iki 2023 m. gruodžio 31 d. pagal Direktyvos 2003/87/EB 12 straipsnio 4 dalį panaikinti ATL	668 272
Iš viso (paklausa)	17 270 573 930
Bendras apyvartoje esančių ATL skaičius	1 111 736 535

RSR esantys ATL	
2023 m. gruodžio 31 d. RSR buvę ATL	808 744 844
Inovacijų fondo reikmėms pagal Direktyvos 2003/87/EB 10e straipsnio 4 dalį atidėti ATL	27 000 000
2024 m. sausio 1 d. nustoję galioti ATL	381 744 844
Rinkos stabilumo rezerve 2024 m. sausio 1 d. buvę ATL	400 000 000